

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobkyne **R., Farnost' B.**, so sídlom v B.B., zastúpenej M. s.r.o., so sídlom v B., v mene ktorej koná ako konateľ advokát V. K., proti žalovanej **O.B.**, so sídlom v B.B., **o vydanie nehnuteľnosti**, vedenej na Okresnom súde Pezinok pod sp. zn. 4 C 179/2008, o dovolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 31. mája 2011 sp. zn. 5 Co 227/2010, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 31. mája 2011 sp. zn. 5 Co 227/2010 a rozsudok Okresného súdu Pezinok z 10. marca 2010 č.k. 4 C 179/2008-132 **z r u š u j e** a vec vracia Okresnému súde Pezinok na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Pezinok rozsudkom z 10. marca 2010 č.k. 4 C 179/2008-132 zamietol návrh žalobkyne, ktorým sa domáhala voči žalovanej vydania nehnuteľnosti – pozemku parcelné č. X., záhrady vo výmere X. m², vedenú Katastrálnym úradom v Bratislave, Správou katastra S., v O.B., na liste vlastníctva Č., v registri C. Žalovanej náhradu trov konania nepriznal. Z historických dokumentov mal preukázané, že predmetný pozemok (ktorý bol predmetom výzvy z 24. apríla 2006 na navrátenie vlastníctva podľa zákona č. 161/2005 Z.z. o navrátení vlastníctva k nehnuteľným veciam cirkvám a náboženským spoločnostiam a prechode vlastníctva k niektorým nehnuteľnostiam) bol v roku 1886 odkúpený obcou B. od J. P. na stavbu školy z vlastných finančných zdrojov (z knihy „V svetle siedmych tisícročí“ od Stanislava Feketeho a kolektív, vydané v Bratislave v roku 2001, obecná kronika obce B., zápisnica zo spoločného zasadnutia poslancov obce B. a rímskokatolíckej školskej rady z 9. októbra 1892). Podľa zápisnice z mimoriadneho zasadnutia poslancov obce B. z 11. decembra 1895 bola škola vždy prevádzkovaná obcou i keď bola rímskokatolíckeho charakteru. Zo zápisnice z mimoriadneho zasadnutia zastupiteľstva obce B. z 27. februára

1908 mal ďalej preukázané, že na základe rozsudku Uhorského kráľovského správneho súdu Č.658/1907, potvrdzujúceho rozhodnutie zákonného orgánu župy Bratislava č. 1068/1895, potvrdeného rozhodnutím Ministerstva vnútra č. 9976/4,1897 bola škola v B. vyhlásená za obecnú, zákonný orgán župy Bratislava pod č. X. obec svojím nariadením zaviazal, aby bol pozemok školy (omylom zaevidovaný v evidencii nehnuteľností na Rímskokatolícku náboženskú obec) prepísaný na obec B. súdnou cestou. Z tejto zápisnice mal súd za preukázané aj to, že budovu školy postavenú na uvedenom pozemku dala postaviť obec B.. Z listu Školského inšpektorátu v Trnave z 9. júla 1945 mal preukázané, že škola v O.B. bola k uvedenému dátumu vyhlásená za školu štátnu. Výmerom Krajského národného výboru – odboru školstva v Bratislave Čd. X. z 2. novembra 1956 bol zoštátnený pozemok, ktorý je predmetom vydania v tomto konaní. Z týchto dôvodov súd dospel k záveru, že predmetný pozemok je obecný (nie cirkevný) a preto jeho vydanie požadované žalobkyňou v zmysle zákona č. 161/2005 Z.z. o navrátení vlastníctva k nehnuteľným veciam cirkvám a náboženským spoločnostiam a prechode vlastníctva k niektorým nehnuteľnostiam vylúčil, čo považoval za rozhodný dôvod pre zamietnutie žaloby. O trovách konania rozhodol podľa § 142 ods. 1 O.s.p. s poukazom na § 151 ods. 1 a 2 O.s.p.

Na odvolanie žalobkyne Krajský súd v Bratislave rozsudkom z 31. mája 2011 sp. zn. 5 Co 227/2010 rozsudok súdu prvého stupňa potvrdil (§ 219 ods. 1 O.s.p.) a žalovanej nepriznal náhradu trov odvolacieho konania. K odvolacej námietke žalobkyne (že súd prvého stupňa rozhodol o tom, že žalobkyňi nesvedčí vlastnícke právo k pozemku pred rokom 1947 len na základe nepriamych dôkazov a tak nesprávne poprel zápis vlastníckeho práva vo verejnej listine - pozemkovoknižnej vložke č. X.), odvolací súd v odôvodnení uviedol, že dôkazné bremeno ohľadne existencie listiny preukazujúcej vlastníctvo žalobkyne k pozemku pred rokom 1947 zaťažuje žalobkyňu. Žalobkyňa na preukázanie svojich tvrdení ponúkla súdu zápis v pozemkovoknižnej vložke č. X. vedenej pre k. ú. B. spreď roku 1947, ktorý ako vlastníka sporenej nehnuteľnosti označuje Rímskokatolícku cirkevnú obec B. a ďalej výmer KNV v Bratislave o poštátnení majetku bývalej ľudovej školy v B. zo dňa 2. novembra 1956. Žalovaná vlastníctvo žalobkyne k sporenej nehnuteľnosti pred rokom 1947 popierala a rovnako ako žalobkyňa, ani ona nepredložila žiadne priame dôkazy o nadobudnutí vlastníctva obce k predmetnému pozemku od miestneho občana J. P., ktorá skutočnosť je zaznamenaná v miestnej kronike. Vzhľadom na veľký časový odstup a s tým spojenú dôkaznú núdzu, súd prvého stupňa vychádzal z nepriamych dôkazov predložených žalovanou, z ktorých vyplynulo, že otázka vlastníctva k sporenej nehnuteľnosti bola aj v minulosti nejasná a ako

taká bola predmetom aj rozhodovania súdu, ktoré rozhodnutie, hoci sa nezachovalo, malo jednoznačný záver, že pozemok školy omylom zaevidovaný na rímskokatolícku náboženskú obec má byť zapísaný na obec B., ako to vyplýva zo zápisnice obecného zastupiteľstva v B. (S.) z 27. februára 1908. Odvolací súd sa priklonil k záveru, že zápis v pozemkovej knihe v prospech vlastníctva žalobkyne nemožno bez ďalšieho považovať za priamy dôkaz jej vlastníctva k spornému pozemku. V pozemkovoknižných vložkách sa vyskytujú totiž zápisy priamo v prospech R. (kostol, fara, ďalšie pozemky). Pri predmetnom pozemku sa však uvádza ako vlastník rímskokatolícka cirkevná obec B., čo je zrejmy rozdiel. Nemožno hovoriť o jednoznačnom označení vlastníka, ako sa domnieva žalobkyňa. Pri verejných listinách, akou je i zápis v pozemkovej knihe platí, že sú považované za pravé a ich obsah za pravdivý, až kým sa nepreukáže opak. Súd prvého stupňa v prejednávanej veci v súvislosti s nejednoznačným zápisom v spojení s ďalšími dôkazmi predloženými žalovanou uzavrel, že zapísaným vlastníkom je obec a nie rímskokatolícka cirkev. Ak teda štát pri odňatí vlastníckeho práva považoval sporný pozemok za vlastníctvo žalobkyne, vychádzal zrejme len z nejednoznačného zápisu v pozemkovej knihe, nie zo skutočného stavu veci a rozhodnutie o vyvlastnení je nutné považovať za nulitný akt. Žalobkyňa nepreukázala vlastnícke právo k spornému pozemku pred rokom 1947 – teda, že je oprávnenou osobou podľa zák. č. 161/2005 Z.z. na navrátenie vlastníctva k tejto veci, odvolací súd preto rozsudok súdu prvého stupňa potvrdil. O trovách odvolacieho konania rozhodol podľa § 224 ods. 1 O.s.p. v spojení s § 142 ods. 1 O.s.p.

Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podala žalobkyňa dovolanie, navrhla zmenu rozsudku odvolacieho súdu, podľa ktorej sa vyhovie jej žalobe na vydanie a navrátenie vlastníctva k nehnuteľnosti. Dovolanie odôvodnila tým, že v konaní je bola odňatá možnosť konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.), konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (§ 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.) a rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.). Odvolaciemu súdu vyčítala, že rozhodnutie dostatočne nezdôvodnil tak, aby zodpovedalo ustanoveniu § 157 O.s.p., článku 46 Ústavy Slovenskej republiky a judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej „ESLP“). Nesprávnosť právneho posúdenia veci súdmi žalobkyňa vidí v tom, že ňou predložené verejné listiny preukazujú rozhodné skutočnosti a preto žalobkyňa uniesla dôkazné bremeno v spore. Totiž v tomto prípade žalovaná nevyvrátila údaje vyplývajúce z verejných listín tým, že by preukázala nepravosť listín alebo nesprávnosť v nich uvedených údajov a uniesla dôkazné bremeno. Žalovaná nepredložila priame dôkazy o nadobudnutí

pozemku do vlastníctva obce B. (rozsudok Uhorského kráľovského správneho súdu Č.658/1907, ktorým malo byť potvrdené rozhodnutie zákonného orgánu župy Bratislava z roku 1895, podľa ktorého bola škola v B. vyhlásená za obecnú školu; nariadenie zákonného orgánu župy Bratislava, ktorým bola obec zaviazaná, aby pozemok omylom zaevidovaný na Rímskokatolícku náboženskú obec bol súdnou cestou prepísaný na obec B.), nevysvetlila prečo nedošlo k prepisu pozemku na obec v súlade s nariadením župy, tak ako to tvrdila. Za nesprávny označila postup súdov, ktoré netrvali na predložení priamych dôkazoch a uspokojili sa s dôkazmi nepriamymi, ktoré nesprávne vyhodnotili, pokiaľ dospeli k záveru o údajne mylnom zápise pozemku na rímskokatolícku náboženskú obec namiesto obce B.. Označenie vlastníka pozemku v pozemkovoknižnej vložke č. X. Rímskokatolícka cirkevná obec považuje za dostatočné označenie subjektu R. na Slovensku. Postup súdu hodnotila ako príliš formalistický, reštriktívny, arbitrárny a v rozpore s účelom reštitučných zákonov, ustanoveniami O.s.p., článkami 46 ods. 1 (práva na súdnu ochranu), čl. 47 ods. 3 (rovnosť v konaní) Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd i prijatou judikatúrou (porovnaj Najvyšší súd Slovenskej republiky sp. zn. 3 Cdo 144/1996, Ústavný súd Českej republiky sp. zn. I. ÚS 38/2002). Princípu právnej istoty nezodpovedá záver súdov o prelomení dôkaznej moci verejnej listiny neoverenými a ničím nepoloženými dokumentmi. Postupom súdov došlo v rozpore s ústavou k odňatiu vlastníckeho práva žalobkyni. Arbitrárnym výkladom a aplikáciou reštitučného predpisu súdmi bol popretý jeho účel a zmysel zakladá dôvod na zrušenie rozhodnutí súdov.

Žalovaná sa k podanému dovolaniu nevyjadřila.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podala včas účastníčka konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.), ktorá je zastúpená advokátom (§ 241 ods. 1 O.s.p.) bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) skúmal najskôr, či dovolanie smeruje proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom.

Dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa (§ 236 ods. 1 O.s.p.).

V prejednávanej veci je dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu. Podľa ustanovenia § 238 ods. 1 O.s.p. je dovolanie prípustné proti rozsudku odvolacieho súdu,

ktorým bol zmenený rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej. Podľa § 238 ods. 2 O.s.p. je dovolanie prípustné aj proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, v ktorom sa odvolací súd odchýlil od právneho názoru dovolacieho súdu vysloveného v tejto veci. V zmysle § 238 ods. 3 O.s.p. je dovolanie prípustné tiež proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol potvrdený rozsudok súdu prvého stupňa, ak odvolací súd vyslovil vo výroku svojho potvrdzujúceho rozsudku, že je dovolanie prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu, alebo ak ide o potvrdenie rozsudku súdu prvého stupňa, ktorým súd prvého stupňa vo výroku vyslovil neplatnosť zmluvnej podmienky podľa § 153 ods. 3 a 4 O.s.p.

Žalobkyňa dovolaním napadla rozsudok odvolacieho súdu, ktorý nevykazuje znaky žiadneho z vyššie uvedených rozsudkov. Prípustnosť jej dovolania preto z ustanovení § 238 ods. 1 až 3 O.s.p. nemožno vyvodiť.

V kontexte so záverom dovolacieho súdu o procesnej neprípustnosti dovolania v tomto prípade je vhodné uviesť, že mimoriadna povaha dovolania v rámci systému opravných prostriedkov sa prejavuje aj v tom, že účastník konania nemôže úspešne podať dovolanie z akéhokoľvek dôvodu, ale len z dôvodu uvedeného v zákone (z tzv. dovolacieho dôvodu). Občiansky súdny poriadok upravuje tri samostatné dovolacie dôvody. Podľa ustanovenia § 241 ods. 2 O.s.p. dovolanie možno odôvodniť len tým, že a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v ustanovení § 237 O.s.p., b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Treba dodať, že dovolací súd je viazaný uplatneným dovolacím dôvodom, vrátane toho, ako ho dovolateľ obsahovo vymedzil; dovolacie dôvody neposudzuje podľa toho, ako ich označil dovolateľ, ale podľa ich obsahu.

Pre účely predmetného dovolacieho konania je vhodné zdôrazniť, že dovolanie nie je „ďalším odvolaním“ a nemožno sa ním úspešne domáhať revízie skutkových zistení súdov nižších stupňov ani výsledkov nimi vykonaného dokazovania. Dovolací súd nie je treťou inšinciou, v ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie. Posúdiť správnosť a úplnosť skutkových zistení, a to ani v súvislosti s právnym posúdením veci, nemôže dovolací súd už len z toho dôvodu, že nie je oprávnený prehodnocovať vykonané dôkazy. Dovolacie konanie má (a to je potrebné osobitne zdôrazniť) prieskumnú povahu; aj so

zreteľom na ňu dovolací súd – na rozdiel od súdu prvého stupňa a odvolacieho súdu – nemá možnosť vykonávať dokazovanie (viď § 243a ods. 2 veta druhá O.s.p.).

K jednotlivým zákonom vymedzeným, dovolacím dôvodom treba uviesť, že (pokiaľ sú splnené ďalšie procesné predpoklady – najmä čo do včasnosti podania dovolania a jeho podania oprávnenou osobou) zakladá existencia procesnej vady konania v zmysle § 237 O.s.p., na ktorú poukazuje ustanovenie § 241 ods. 2 písm. a/ O.s.p., nielen prípustnosť dovolania, ale aj jeho opodstatnenosť. Existencia tzv. inej procesnej vady konania majúcej za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (§ 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.) a nesprávne právne posúdenie veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.) na rozdiel od toho nezakladajú prípustnosť dovolania, ide však o relevantné dovolacie dôvody v prípade procesne prípustného dovolania, čo však ale nie je tento prípad. Na existenciu dovolacích dôvodov v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ a c/ O.s.p. nemôže dovolací súd vziať zreteľ ani v prípade, ak by bolo na ne v dovolaní poukázané, pokiaľ je nie je dovolanie procesne neprípustné – tak, ako je tomu v tomto prípade.

K dovolaciemu dôvodu v zmysle § 241 ods. 2 písm. a/ O.s.p. dovolací súd uvádza, že o procesnú vadu konania v zmysle § 237 O.s.p. ide vtedy, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát. Z hľadiska § 237 O.s.p. sú právne významné len tie procesné nedostatky, ktoré vykazujú znaky vád taxatívne v ňom vymenovaných; iné procesné vady konania alebo nesprávnosti rozhodovania, i keby k nim v konaní došlo, nezakladajú prípustnosť dovolania podľa tohto ustanovenia. Treba zdôrazniť, že z hľadiska posúdenia existencie niektorej z procesných vád v zmysle § 237 O.s.p. nie je významný subjektívny názor účastníka, že v konaní došlo k takejto vade, ale len zistenie, že konanie je skutočne postihnuté niektorou z taxatívne vymenovaných vád.

Existencia vád v zmysle § 237 písm. a/ až e/ a g/ O.s.p. nebola v dovolaní namietaná a v dovolacom konaní nevyšla najavo. Prípustnosť dovolania z týchto dôvodov nie je daná.

K vade konania v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p., ktorú dovolateľ vidí v arbitrárnosti a neodôvodnenosti súdnych rozhodnutí, porušení práv na súdnu ochranu, v nezachovaní princípu rovnosti v konaní a právnej istoty, dovolací súd uvádza:

Odňatím možnosti konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.) sa rozumie taký závadný postup súdu, ktorý má za následok znemožnenie realizáciu tých procesných práv účastníka konania, ktoré mu poskytuje Občiansky súdny poriadok. O procesnú vadu v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. ide najmä vtedy, ak súd v konaní postupoval v rozpore so zákonom, prípadne ďalšími všeobecne záväznými právnymi predpismi a týmto postupom odňal účastníkovi konania jeho procesné práva [v zmysle § 18 O.s.p. majú účastníci v občianskom súdnom konaní rovnaké postavenie a súd je povinný zabezpečiť im rovnaké možnosti na uplatnenie ich práv (vid' napr. právo vykonávať procesné úkony vo formách stanovených zákonom (§ 41 O.s.p.), nazeráť do spisu a robiť si z neho výpisy (§ 44 O.s.p.), vyjadriť sa k návrhom na dôkazy a k všetkým vykonaným dôkazom, (§ 123 O.s.p.), byť predvolaní na súdne pojednávanie (§ 115 O.s.p.), predkladať a označovať dôkazy na preukázanie vlastných tvrdení (§ 120 ods. 1 O.s.p.), právo na to, aby im bol rozsudok doručený do vlastných rúk (§ 158 ods. 2 O.s.p.)]. Dovolací súd v danom prípade z obsahu spisu nezistil, že by konanie pred súdmi nižších stupňov bolo postihnuté procesnou vadou, znemožňujúcou žalobkyni realizáciu jeho procesných práv.

Podstatná časť dovolania obsahuje námietku žalobkyne, že jej v konaní bolo upreté právo na spravodlivý súdny proces. Vydané rozhodnutia súdov považovala za arbitrárne (svojvoľné) v dôsledku nedostatkov v ich odôvodneniach, prílišného formalizmu, reštriktívnosti a ústavnej nekonformnosti výkladu reštitučnej normy. Dôsledkom toho došlo i k porušeniu princíпов rovnosti a právnej istoty, pretože súdy ústavne konformným spôsobom nedali dostatočnú odpoveď na ňou preukázané skutočnosti pri posudzovaní otázky (ne)unesenia dôkazného bremena, čo bolo v spore rozhodujúce.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý má právo domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná

nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom. Obsah práva na spravodlivý súdny proces nespočíva len v tom, že osobám nemožno brániť v uplatnení práva alebo ich diskriminovať pri jeho uplatňovaní, obsahom tohto práva je i relevantné konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky. Ak je toto konanie v rozpore s procesnými zásadami, porušuje ústavnoprávne princípy (II. ÚS 85/06). *Právo na spravodlivý proces je naplnené tým, že všeobecné súdy zistia skutkový stav a po výklade a použití relevantných právnych noriem rozhodnú tak, že ich skutkové a právne závery nie sú svojvoľné, neudržateľné alebo že boli prijaté v zrejmom omyle konajúcich súdov, ktorý by poprel zmysel a podstatu práva na spravodlivý proces.* Do práva na spravodlivý proces nepatrí právo účastníka konania, aby sa všeobecný súd stotožnil s jeho právnymi názormi, navrhovaním a hodnotením dôkazov (IV. ÚS 252/04). Právo na spravodlivý súdny proces neznamená ani právo na to, aby bol účastník konania pred všeobecným súdom úspešný, teda aby bolo rozhodnuté v súlade s jeho požiadavkami a právnymi názormi (I. ÚS 50/04). Pod spravodlivým súdnym procesom (fair hearing) sa v žiadnom prípade nechápe právo účastníka súdneho konania na preskúmanie toho, akým spôsobom vnútroštátny súd hodnotil právne a faktické okolnosti konkrétneho prípadu. Do obsahu základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nepatrí ani právo účastníka konania vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ním navrhnutých dôkazov súdom, prípadne sa dožadovať ním navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (I. ÚS 97/97), resp. toho, aby súdy preberali alebo sa riadili výkladom všeobecne záväzných právnych predpisov, ktorý predkladá účastník konania (II. ÚS 3/97, II. ÚS 251/03).

Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva, ako aj z rozhodnutí Ústavného súdu Slovenskej republiky vyplýva, že tak základné právo podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru v sebe zahŕňajú aj právo na rovnosť zbraní, kontradiktórnosť konania a odôvodnenie rozhodnutia (II. ÚS 383/06).

Pokiaľ žalobkyňa namieta arbitrárnosť a nedostatky týkajúce sa odôvodnenia rozhodnutia (prílišný formalizmus, reštriktívnosť i ústavnú nekonformnosť výkladu reštitučnej normy), treba uviesť, že právo na určitú kvalitu súdneho konania, ktorej súčasťou je aj právo účastníka na dostatočné odôvodnenie súdneho rozhodnutia, je jedným z aspektov práva na spravodlivý proces. *Právo na spravodlivý proces je naplnené tým, že všeobecné súdy zistia skutkový stav a po výklade a použití relevantných právnych noriem rozhodnú tak, že ich skutkové a právne závery nie sú svojvoľné, neudržateľné alebo že boli prijaté*

v zrejmom omyle konajúcich súdov, ktorý by poprel zmysel a podstatu práva na spravodlivý proces (arbitrárnosť). Ústavný súd Slovenskej republiky vo svojej judikatúre opakovane zdôraznil, že nezávislosť rozhodovania všeobecných súdov sa má uskutočňovať v ústavnom a zákonnom procesnoprávnom a hmotnoprávnom rámci. Procesnoprávny rámec predstavujú predovšetkým princípy riadneho a spravodlivého procesu, ako vyplývajú z čl. 46 a nasl. ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru. Jedným z týchto princípov predstavujúcich súčasť práva na spravodlivý proces (čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 6 ods. 1 dohovoru) a vylučujúcich ľubovôľu pri rozhodovaní je aj povinnosť súdu presvedčivo a správne vyhodnotiť dôkazy a svoje rozhodnutia náležite odôvodniť (§ 132 a § 157 ods. 1 O.s.p., m. m. I. ÚS 243/07), pritom starostlivo prihliada na všetko, čo vyšlo počas konania najavo, vrátane toho, čo uviedli účastníci. Z odôvodnenia súdneho rozhodnutia (§ 157 ods. 2 O.s.p.) musí vyplývať vzťah medzi skutkovými zisteniami a úvahami pri hodnotení dôkazov na jednej strane a právnymi závermi na strane druhej. Všeobecný súd by mal vo svojej argumentácii obsiahnutej v odôvodnení svojho rozhodnutia dbať tiež na jeho celkovú presvedčivosť, teda, inými slovami, na to, aby premisy zvolené v rozhodnutí, rovnako ako závery, ku ktorým na základe týchto premís došiel, boli pre širšiu právnickú (ale aj laickú) verejnosť prijateľné, racionálne, ale v neposlednom rade aj spravodlivé a presvedčivé. Všeobecný súd musí súčasne vychádzať z toho, že práve tieto súdy majú poskytovať v občianskom súdnom konaní materiálnu ochranu zákonnosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov (§ 1 O.s.p.; obdobne napr. IV. ÚS 1/02, II. ÚS 174/04, III. ÚS 117/07, III. ÚS 332/09).

Z práva na spravodlivé súdne konanie vyplýva totiž aj povinnosť všeobecného súdu zaoberať sa účinne námietkami, argumentmi a dôkaznými návrhmi strán (avšak) s výhradou, že majú význam pre rozhodnutie (I. ÚS 46/05, obdobne Kraska c. Švajčiarsko z 29. apríla 1993, séria A, Č.54-B, s. 49, § 30). Štruktúra práva na odôvodnenie je rámcovo upravená v § 157 ods. 2 O.s.p. Táto norma sa uplatňuje aj v odvolacom konaní (§ 211 ods. 2 O.s.p.). Odôvodnenie súdneho rozhodnutia v opravnom konaní však nemá odpovedať na každú námietku alebo argument v opravnom prostriedku, ale iba na tie, ktoré majú rozhodujúci význam pre rozhodnutie o odvolaní, zostali sporné alebo sú nevyhnutné na doplnenie dôvodov prvostupňového rozhodnutia, ktoré sa preskúmava v odvolacom konaní (II. ÚS 78/05). Právo na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia neznamena, že súd musí dať podrobnú odpoveď na každý argument účastníka konania, z odôvodnenia rozhodnutia musia byť zrejme všetky pre rozhodnutie podstatné skutočnosti objasňujúce skutkový

a právny základ rozhodnutia (II. ÚS 76/07). Vo svojej ustálenej judikatúre aj v nadväznosti na § 219 O.s.p. ústavný súd tiež zdôraznil, že odôvodnenia rozhodnutí prvostupňového súdu a odvolacieho súdu nemožno posudzovať izolovane (m. m. II. ÚS 78/05, III. ÚS 264/08, IV. ÚS 372/08, IV. ÚS 350/09), pretože prvostupňové a odvolacie konanie z hľadiska predmetu konania tvoria jeden celok (IV. ÚS 489/2011). V danom prípade k námietkam dovolateľky, ktoré boli vyjadrené v jej odvolaní zaujal stanovisko v odôvodnení svojho rozhodnutia už Okresný súd Pezinok, pričom z odôvodnenia namietaného rozsudku krajského súdu vyplýva, že odvolací súd sa v plnom rozsahu stotožnil s právnymi názormi prvostupňového súdu vyjadrenými v jeho rozhodnutí, t. j. postupoval v súlade s § 219 ods. 1 O.s.p., v tom, “že zápis v pozemkovej knihe v prospech vlastníctva navrhovateľa nemožno považovať, bez ďalšieho, za priamy dôkaz jeho vlastníctva k spornému pozemku“. Vychádzajúc z toho, že iné dôkazy (listiny) sú spôsobilé zvrátiť správnosť zápisu v pozemkovej knihe dospel k záveru, že vlastníkom nehnuteľnosti nie je žalobkyňa ale žalovaná. Dovolateľka z ústavnoprávneho hľadiska v tejto časti namieta rozhodnú argumentáciu v odôvodnení rozhodnutí súdov, keď vychádza z právnej relevancie ňou predloženého dôkazu – zápisu v pozemkovej knihe pokiaľ ide o otázku vlastníckeho práva k pozemku a nemožnosťou jeho preskúmania súdom. Povinnosťou dovolacieho súdu bolo bez toho, aby skúmal, či rozhodnutia súdov spočívajú na správnom právnom posúdení (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.) posúdiť, či prima facie sú skutkové a právne závery súdov, na ktorých sú založené namietané rozhodnutia, zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné, čo by mohlo mať zároveň za následok porušenie základného práva alebo slobody (m. m. I. ÚS 37/95, II. ÚS 58/98, I. ÚS 5/00, I. ÚS 17/00) a naplnenie dovolacieho dôvodu v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. Vychádzajúc z toho dospel dovolací súd k záveru, že právo žalobkyne na riadne odôvodnenie porušené bolo. Odôvodnenie napadnutého rozsudku totiž nedáva odpoveď na v ňom formulovaný hlavný (podstatný) argument, t.j. či a ako mali sudy posúdiť zápis o vlastníckom práve prevedený v Pozemkovej knihe – konkrétne v pozemkovoknižnej vložke č. X. (viď čl. 20 – 21 spisu). Súdmi vyjadrený záver vychádzajúci z listinných dôkazov, že vlastnícke právo k pozemku svedčí žalovanej, je podľa názoru dovolacieho súdu neudržateľný, nič na tom nemení ani vysvetlenie odvolacieho súdu o vyvrátiteľnosti toho, čo verejná listina (pozemková kniha) osvedčuje a čo z jej obsahu vyplýva (§ 134 O.s.p.) – i to, či je ako vlastníčka veci označená žalobkyňa alebo žalovaná. Dôvody, ktoré podľa pôvodnej právnej úpravy vzťahujúcej sa na vec dovoľovali vychádzať pri posudzovaní vlastníckeho práva k nehnuteľnosti zapísanej

v pozemkovej knihe zostali súdmi vo všeobecnosti i v konkrétnostiach posudzovaného prípadu nezodpovedané.

Ako vyplýva z odôvodnenia potvrdeného rozsudku súdu prvého stupňa (str. 4 ods. 2), tento z overenej kópie pozemkovoknižnej vložky č. X. pre katastrálne územie B. zistil, že zápis vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam titulom kúpy z 21. decembra 1886, č. dokladu X. svedčí subjektu označenému ako Rímskokatolícka cirkevná obec B.. Takto zistenému titulu na zápis do Pozemkovej knihy sa súde z pohľadu v tom čase platnej právnej úpravy nevenovali, pominuli i význam nadobúdacieho titulu - dokladu pod č. X. označeného ako kúpa uskutočnená 21. decembra 1886.

Právna tradícia na území Slovenska do 1. januára 1951 (do účinnosti tzv. Stredného občianskeho zákonníka) vychádzala z toho, že k prevodu vlastníckeho práva nehnuteľných vecí dochádzalo intabuláciou (vkladom) – zapísaním nadobúdacieho titulu do verejných kníh (pozemkových, železničných, banských a pod.). V takom prípade išlo o vlastníctvo tabulárne s konštitutívnymi účinkami. Intabulačný princíp vždy bezvýhradne rešpektovala minulé súdna prax (napríklad plen. usn. z 28. októbra 1908, jud. 186, P. XLVII, STR. 897, Gl. U. nf.4359, zbl. SV. 27, č. 49; PA. 1922, str. 709, č. 116) a rešpektuje ho i tá súčasná (napr. Najvyšší súd Slovenskej republiky sp. zn. 5 Cdo 71/2008, 3 Cdo 219/ 2011). Zápisy vo verejných knihách predstavovali nie len dôkazný prostriedok o vzniku, prevode a zániku zapísaných práv ale vykonanie tzv. „knihovných zápisov“ v nich sa spájalo so zavŕšením sledovanej skutkovej podstaty vyjadrenej v právnom úkone ako nadobúdacím titulom – s nadobudnutím alebo zánikom vecného práva k nehnuteľnosti s právnymi účinkami ex nunc. Vklad do pozemkovej knihy mal konštitutívny – právotvorný význam a účinok; vkladom totiž právo vznikalo alebo zanikalo. *Na nehnuteľnosť vpísanú do pozemkovej knihy (knihovanú) právo vlastníctva (taktiež aj iné vecné právo na takúto nehnuteľnosť) zpravidla nadobúdnúť možno len vpisom do pozemkovej knihy* (viď bližšie Rouček, F. a Sedláček, J.: Komnetář k Čsl. obecnému zákonníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, díl II, nakladatelství V. Linhard v Praze, 1935, str. 507). *Vlastníkom nehnuteľnosti zapísanej do pozemkovej knihy mohol byť spravidla len ten, kto bol v pozemkovej knihe ako vlastníik zapísaný. Z tohto všeobecného pravidla existovali len výnimky (pri vydržaní, dedení, dražbe, nadobudnutí nehnuteľností aktom štátu); vlastníkom sa nestal ani ten, koho vklad bol neplatný* (viď Fajnor, V. a Záturecký, A.: Nástin súkromného práva platného na Slovensku a Podkarpatskej Rusi, Nákladom Právnickej jednoty na Slovensku a Podkarpatskej Rusi

v Bratislave, 1935, II. prepracované vydanie, str. 128, 132). (vid' uvedenú publikáciu, str. 132). Uplatňovaním intabulačného princípu (*imponere in tabulas*) sa teda určovala nielen registračná, ale aj hmotnoprávna (právotvorná) povaha zápisu vykonaného do pozemkovej knihy. Stanovením intabulačného princípu (stotožnením momentu nadobudnutia alebo zániku práva s jeho verejným publikovaním v pozemkovej knihe) a prísnyimi a presnými formálnymi pravidlami pre zápis sa zabezpečoval súlad medzi skutočným a evidovaným stavom.

Ani uhorské obyčajové právo nevylučovalo prípady, v ktorých právny stav nezodpovedal zapísanému stavu. Vtedajší právny poriadok počítal s možnosťou vzniku takýchto kolízií a upravoval postup pri ich riešení. Dotknutý vlastník mohol predovšetkým žiadať o zápis poznámky spornosti. Pokiaľ ten, koho právo bolo takto vložené, súhlasil s výmazom vloženého práva, nevyžadovalo sa, aby listina, ktorou sa mal dosiahnuť výmaz, obsahovala platný právny dôvod – stačil samotný súhlas s výmazom; iná však bola situácia, pokiaľ ten, koho právo bolo takto vložené, s výmazom vloženého práva nesúhlasil. Ten, kto nadobudol v dobrej viere práva zapísané v pozemkovej knihe, bol vo svojej dobrej viere chránený a zápis, o ktorý sa jeho právo opieralo, platil pre neho bez zreteľa na dôvod neplatnosti zápisu (vid' Svoboda, E.: Právo občanské, Část zvláštní – Právo knihovní, Československý kompas v Praze, 1947, str. 53). Kto vychádzal zo zápisov o nehnuteľnostiach v pozemkovej knihe, konal v dobrej viere, že tieto zápisy zodpovedajú skutočnému stavu. Ak takto postupujúca osoba nadobudla právo k nehnuteľnosti od osoby, ktorá bola zapísaná v pozemkovej knihe, zákon jej priznával ochranu tak, akoby toto právo nadobudla od skutočného vlastníka. Ak išlo o zápis neplatný z hľadiska hmotného práva, mala dotknutá osoba možnosť domáhať sa nápravy **žalobou o výmaz**. Žaloba o výmaz bola žalobou, ktorou sa ten, kto sa nejakým vkladom cítil byť „ukrátený“ na svojom zaknihovanom (intabulovanom) práve, domáhal určenia neplatnosti tohto vkladu a obnovenia predchádzajúceho stavu (vid' Svoboda, E.: Právo občanské, Část zvláštní – Právo knihovní, Československý kompas v Praze, 1947, str. 54). „Následkom tohto sporu (jestli ho žalobník vyhrá) neplatný vklad z pozemkovej knihy sa vymaže (**správne: vloží jeho výmaz**), takže zas predošlý vlastník bude patrný v pozemkovej knihe ako vlastník“ (vid' Fajnor, V. a Záturecký, A.: Nástin súkromného práva platného na Slovensku a Podkarpatskej Rusi, Nákladom Právnickej jednoty na Slovensku a Podkarpatskej Rusi v Bratislave, 1935, II. prepracované vydanie, str. 133). Takáto žaloba smerovala predovšetkým proti tomu, kto na základe neplatného zápisu nadobudol právo; ten, kto takúto žalobu podal, v konaní musel tvrdiť a preukázať, že zápis je z určitého dôvodu neplatný, a zároveň žiadať, aby bol obnovený

pôvodný pozemkovoknižný stav. Na podanie žaloby o výmaz bola určená lehota 32 rokov. Ak neplatne vložená osoba medzičasom nehnuteľnosť previedla na iného, bolo potrebné spor o výmaz rozšíriť tiež proti „ostatným oprávneným osobám; proti nim ale, ak nehnuteľnosť nadobudli v dobrej viere, bolo možné podať žalobu o výmaz len do 3 rokov. Táto lehota sa v určitých prípadoch skracovala na ešte kratšiu lehotu: ak totiž bolo vlastníčkovi doručené uznesenie o zápise vlastníctva inej osoby a on považoval zápis za neplatný, musel do 60 dní oznámiť úradu pozemkových kníh, že chce začať spor o výmaz a tento spor aj skutočne do 6 mesiacov začať (viď bližšie Rouček, F. a Sedláček, J.: Komnetář k Čsl. obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, díl II, nakladatelství V. Linhard v Praze, 1935, str. 567, 572 - 579, tiež Fajnor, V. a Záturecký, A.: Nástin súkromného práva platného na Slovensku a Podkarpatskej Rusi, Nákladom Právnickej jednoty na Slovensku a Podkarpatskej Rusi v Bratislave, 1935, II. prepracované vydanie, str. 135). Treba tiež zdôrazniť, že ani prípadné podanie žaloby o výmaz neviedlo ešte bez ďalšieho k obnoveniu zápisu v pozemkovej knihe. Pôvodný zápis sa obnovoval až na základe povoleného výmazu vlastníckeho práva na podklade právoplatného rozhodnutia súdu doručeného pozemkovo knižnému súdu – *„Spor, ktorý môže týmto cieľom počať opravdivý vlastník proti nepravému vlastníčkovi, vpísanému do pozemkovej knihy, je sporom o výmaz; následkom toho sporu (jestli ho žalobník vyhrá) neplatný vklad z pozemkovej knihy sa vymaže (správne: vloží sa jeho výmaz), takže zas predošlý vlastník bude patrný v pozemkovej knihe ako vlastník – Právoplatný rozsudok vyneseny v spore o výmaz, súd zpravidla z úradnej moci pošle poz. kn. súdu, ktorý o výmaz z úradnej povinnosti zakročí, aby obsah pozemkovej knihy opravdivému právnenému stavu zodpovedal (§ 12 zákl. čl. LIV/1912)“* viď Rouček, F. a Sedláček, J.: Komnetář k Čsl. obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, díl II, nakladatelství V. Linhard v Praze, 1935, str. 573. Porovnaj tiež Štofko, T. a Šmirjak, J.: Pozemnoknižné právo na Slovensku, vlastné nakladateľstvo, Levice- Bratislava, 1947, str. 53, 58, 61, 271- 273. Predpisy pri vedení pozemkových kníh obsahujú najmä ministerské nariadenie z 15. decembra 1855 číslo 222 r.z. (pozemnoknižný poriadok).

Za primeraný treba považovať názor žalobkyne, z ktorého vyvodzovala opodstatnenosť svojej žaloby o vydanie nehnuteľností v zmysle § 5 ods. 3 zákona č. 161/2005 Zb. na základe zápisu vlastníckeho práva k nehnuteľnosti v pozemkovej knihe v období po uzavretí kúpnej zmluvy z roku 1886, pokiaľ sa nepreukáže, že v neskoršom období (1886 – 1950) došlo vtedy dostupnými právnymi prostriedkami k účinnej zmene tohto

zápisu v pozemkovej knihe, prípadne v tom čase došlo k zákonom predpokladaným výnimkám o nadobudnutí vlastníctva (napr. vydržaním, dedením, na dražbe, nadobudnutím nehnuteľností aktom štátu a pod.). Súdny tento názor nepovažovali v doterajších konaniach a rozhodnutiach za relevantný, opomenuli ho a tak na argumentáciu žalobkyne v uvedenej rovine právnych úvah vôbec v odôvodneniach nereagovali, preto nedali ani riadne zdôvodnenú odpoveď na túto rozhodnú otázku. Z tohto pohľadu ich záver, že zápis v pozemkovej knihe nepovažovali za „priamy dôkaz“ a rovnako ich záver vychádzajúci najmä z dobových listín (zápisov, kroniky, knihy, označovaných rozhodnutí župných orgánov a súdov), že vlastníčkou pozemku je žalovaná bez ďalšieho nezodpovedá skutkovo ale ani právne očakávanému zdôvodneniu nastolenej problematiky.

Dovolací súd, majúc na pamäti princípy riadneho a spravodlivého procesu, po preskúmaní rozhodnutia odvolacieho súdu v spojení s rozhodnutím súdu prvého stupňa konštatuje, že námietky dovolateľky považuje za opodstatnené, z už uvedených skutočností sa dá ďalej vyvodiť, že doterajšie konanie a rozhodovanie súdov bolo jednostranné, formálne zjednodušujúce (obmedzujúce sa na zaznamenané dobové udalosti), vôbec nebralo do úvahy námietky a tvrdenia žalobkyne v kontexte vzťahujúcej sa pôvodnej právnej úpravy, čo mohlo mať vplyv na zistenie skutkového stavu veci a jeho spravodlivého posúdenia v kontexte (ne)splnenia podmienok uplatneného reštitučného nároku.

Z dôvodov uvedených vyššie dospel dovolací súd k záveru, že žalobkyňa opodstatnene namieta existenciu dovolacieho dôvodu v zmysle § 241 ods. 2 písm. a/ O.s.p. Najvyšší súd Slovenskej republiky vzhľadom na vadu konania v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. rozsudok odvolacieho súdu v spojení s rozsudkom súdu prvého zrušil a vec vrátil súdu prvého stupňa na ďalšie konanie (§ 243b ods. 1 O.s.p.).

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 20. júna 2012

JUDr. Daniela Š v e c o v á, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia: Klaudia Vrauková